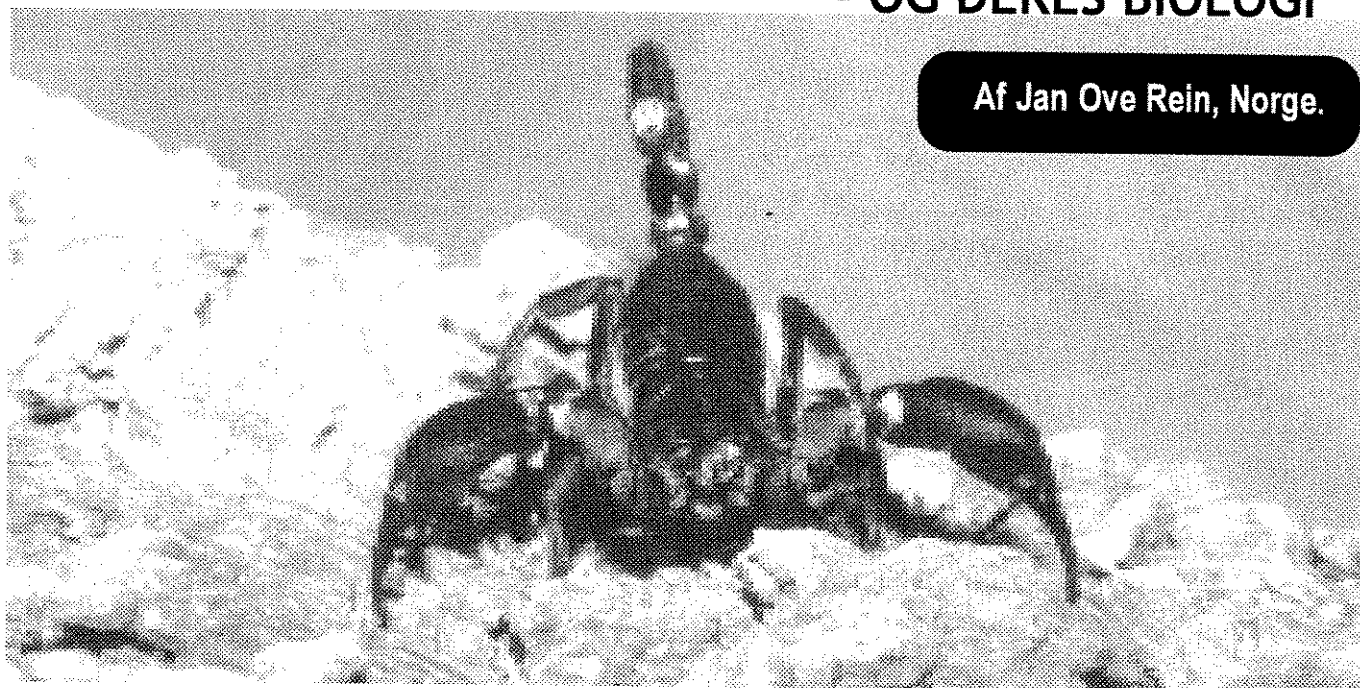

EN VEJLEDNING I

Skorpioner

- OG DERES BIOLOGI

Af Jan Ove Rein, Norge.

Heterometrus cyaneus (Foto Tom Larsen).

Hold af skorpioner er også en populær hobby i Norge, men desværre ved folk ofte for lidt om denne fascinerende spindler. Dem der sælger dyrene ved tit endnu mindre. Jeg vil i denne artikelserie komme lidt ind på generel skorpionbiologi, og kort se på hvordan man holder denne dyregruppe i terrarie. Hermed første artikel.

NB!
farvebillede!

Der er næppe nogen leddyr som siden tidernes morgen har givet liv til så mange myter som skorpionen. Udover at være et symbol på ondskab og list, så er skorpionen idag mest kendt for sit frygtede giftstik, og er desuden symbolet for et af de mægtigste og mest mystiske stjernetegn i dyrekredsen.

Skorpioner er en temmelig gammel dyregruppe, som sandsynligvis opstod i Silur-tiden d.v.s. for ca. 420 mill. år siden. Datidens skorpioner var bygningsmæssigt meget lig dem vi kender idag, men meget tyder på at „urskorpionerne“ var vandlevende. De kunne blive et par meter lange og åndede ved hjælp af gæller. De tidligste skorpioner, som gik på land, f.eks. *Gigantoscrapio* og *Brontoscorpio*, var også pænt store. Fossiler tyder på at de ofte nåede op på 1 meter i længden. De er heldigvis (??) uddøde idag og nutidens skorpioner kan „kun“ blive omkring 22 cm. lange.

Rein, Jan Ove (1999)
En vejledning i skorpioner og deres biologi I
Forum for Exotiske Insekter, 14: 11-14.

Jeg antager at de fleste kender skorpioner af udseende. For- og bag-krop er forholdsvis sammenvoksede, og bagerst finder vi en femleddet hale, som ender i det lidt klumpede sjette led. Her finder vi to giftkirtler og det sjette led ender i en spids giftbrod. Foran har skorpionerne modificerede palper som danner kløer. En interessant pointe i forbindelse med kløerne er, at disse ikke er lemmer som hos f.eks. krabber og hummere, men omdannede underkæber. Kløerne er vigtige i forbindelse med jagt, forsvar og gravning af skjulested.

Størrelsen på kløerne varierer meget. Nogle har store kraftige kløer f.eks. Kejserskorpionen (*Pandinus imperator*) og den malaysiske jungleskorpion (*Heterometrus spinifer*), mens andre har små, spinkle kløer (f.eks. *Buthus occitanus*, *Hadrurus arizonensis* og *Androctonus australis*). Klostørrelsen kan bruges som en forsigtig tommelfinger-regel for om skorpionen er giftig eller ej. Skorpioner med store kraftige kløer er som regel ikke specielt giftige, og der skal ofte meget til før de stikker. En del af dem kan imidlertid bruge de kraftige kløer til at klemme med, og det kan faktisk give skader. En del „stor-klo skorpioner“ kan også stikke. Det gælder specielt yngre individer samt mødre med børn. Uanset hvad, er det smarteste at lade skorpionen være i fred i sit terrarie.

Skorpioner er ikke de drabsmaskiner som mange tror de er. Det er kun 20-30 arter (af de over 1400 arter der er beskrevet), som kan give alvorlige medicinske problemer. Alle tilhører samme familie nemlig *Buthidae*. Man finder dem specielt i Nordafrika, sydvestlige USA og Mexico samt i Sydamerika. De giftigste arter er *Androctonus australis* fra Nordafrika (alle arter af slægten *Androctonus* regnes for at være farlige), *Leiurus quinquestriatus* fra Asien og *Centruroides exilicauda* (synonym: *Centruroides sculpturatus*) fra det sydvestlige

USA og Mexico. Derudover regnes arterne i den sydamerikanske slægt *Tityus* for at være farlige.

I Norge findes der næppe nogen af de giftige skorpionarter. Hos dyrehandlerne finder man som regel kun Kejserskorpionen (*Pandinus imperator*). Det er muligt at enkelte dyrehandlere har eller har haft andre arter til salg, og vi må så håbe at de i så fald ved hvilke arter der var tale om. Jeg vil meget gerne have en tilbagemelding hvis nogen ser andre arter end Kejserskorpionen udbudt til salg hos dyrehandlerne. Det er så en anden sag hvad privatpersoner kan have ført med sig til Norge. Det er ikke umuligt at der er andre end undertegnede, der indsamler den slags når man er på ferie. Derudover er der et stort marked for spindlere i Sverige, og her er det muligt at skaffe sig nogle af de lidt mere specielle arter.

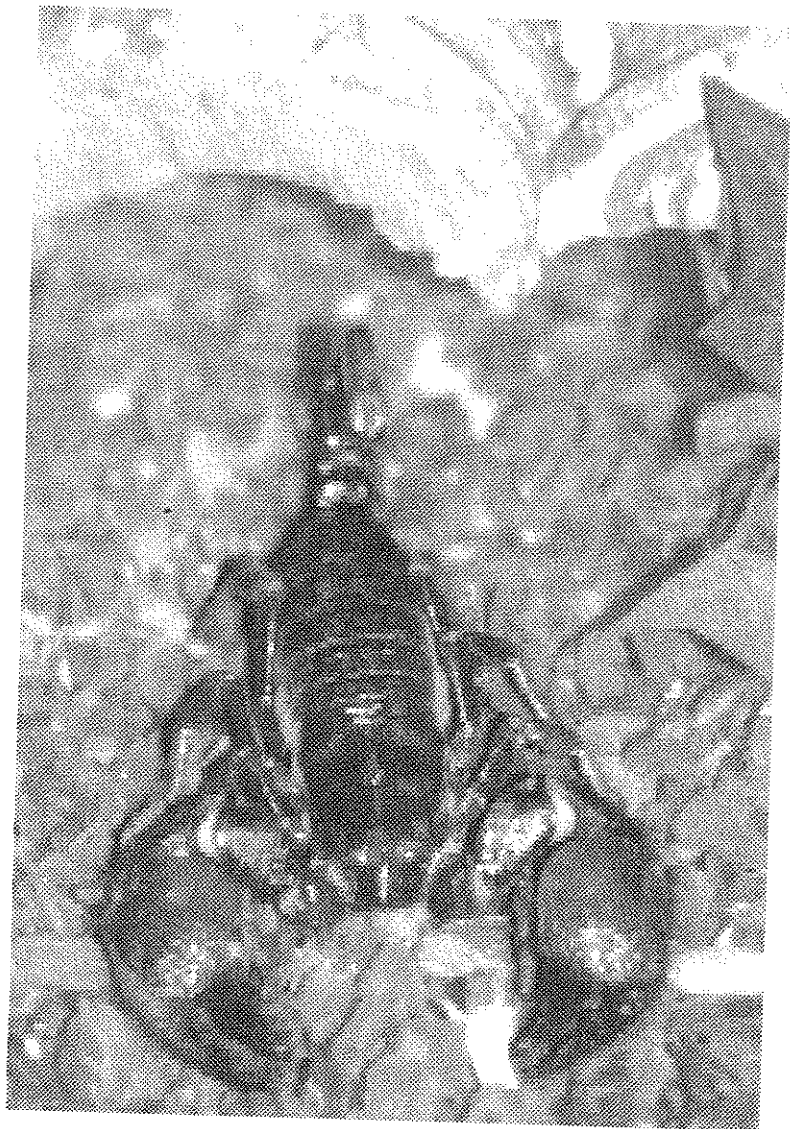
De fleste skorpionstik vil nok give samme virkning som et hvepsestik, men skorpionstik regnes ofte for at give større smerter. Derudover kan skorpionstik være farlige for personer der lider af allergi (på samme måde som et hvepsestik kan være farligt). Reglen er at man aldrig håndterer en skorpion man finder, hvis man er i skorpionområder. Lad den enten være eller brug en pincet. Den samme regel gælder for de skorpioner man køber i dyrehandlen. Lad skorpionen være i sit terrarie, selvom der er tale om en „tam“ Kejserskorpion.

Skulle uheldet være ude er der lidt af en joke i at forsøge at suge giften ud eller skære såret op for at giften kan bløde ud. Ofte vil det være vanskeligt at finde selve stikstedet, da huden vil trække sig sammen igen når brodden trækkes ud. Det bedste man kan gøre at slappe af og køle stikstedet ned ved hjælp af is (pas på forfrysninger). Det sidste for at lindre smerterne. Det forudsætter dog at man er

blevet stukket af en art man ved er ufarlig. Er det ikke tilfældet, bør man søge læge hurtigst muligt. En lokal, og som oftest ufarlig, virkning af skorpionstik er symptomer som en brændende smerte ofte sammen med hævelse af stikstedet og omkringliggende områder. Disse symptomer vil gradvis aftage efter nogle timer. Det stemmer også overens med de erfaringer jeg selv har med skorpionstik. Jeg er en gang blevet stukket af arten *Hottentotta trilenatus* (en *Buthidae* fra Kenya) under indsamling af skorpioner. Jeg blev stukket i en finger og havde smerter i denne finger i en times tid før de gradvis aftog.

Af en eller anden grund har børn ofte mindre smerter end voksne. Smerterne kan reduceres ved lokal nedkøling, og man kan evt. tage noget smertestillende. Jeg vil dog ikke umiddelbart anbefale brug af smertestillende medicin uden en læge er konsulteret. Dette fordi der i nogen tilfælde kan være fare for at enkelte stoffer i pillerne kan have en negativ virkning. Tag derfor kontakt til en læge, hvis du er i tvivl.

Får man stærkere symptomer end de ovenfor nævnte, bør man hurtigst muligt søge læge. Symptomer på en mere alvorlig forgiftning er at patienten bliver temmelig rastløs og bange, han sveder og trækker vejret hurtigt, har hurtig puls og højt blodtryk. Andre symptomer som kan vise sig, er at patienten begynder at savle, har hvæsende og ujævn vejrtrækning og ser uklart. Derudover vil han ofte have flakkende øjne. Bliver denne tilstand ikke behandlet vil situationen ofte forværres, og patienten kan i værste fald dø som følge af

Opisthophthalmus carniatus (Foto Tom Larsen).

cardiovaskulær svigt, lungeødem og åndedrætsstop. Sagt på en anden måde, man dør af hjertestop og lungesvigt.

Der er imidlertid mulighed for at behandle alvorlige skorpionforgiftninger. Det vil jeg dog ikke komme ind på her da det er en opgave for læger o.lign. Skulle nogen imidlertid få akut brug for den slags information, så har jeg en række videnskabelige artikler om dette og kan kontaktes.

Forøvrigt er skorpioner stort set modstandsdygtige overfor deres egen gift. Dette skyldes at de har en „modgift“ i deres egen kropsvæske. Bliver en skorpion stukket direkte i en nerveknude vil den dog dø umiddelbart efter. Der er også andre dyr som er modstandsdygtige mod skorpionens gift.

Det gælder bl.a. en del græshoppe-arter samt den velkendte fugleedderkop *Brachypelma smithi* (jeg regner ikke med at der er nogen *smithi*-ejere der stiller op til en test?).

Til sidst et lille PS! Til alle som kan lide at rejse sydpå. I landene omkring Middelhavet findes en halvgiftig skorpionart som enkelte nordiske turister ind imellem kan stifte bekendtskab med. Den hedder *Buthus occitanus* og har et smertefuldt stik, som normalt ikke er alvorligt. Man kan dog blive temmelig dårlig, noget jeg har fået bekræftet af flere som er blevet stukket. Man skal også være opmærksom på at den afrikanske underart af denne (*Buthus occitanus tunetanus*) er betydelig mere giftig end den europæiske variant.

En anden giftig art af Buthidae-familien, som kan findes på typiske turiststeder ved det østlige Middelhav er *Mesobuthus gibbosus*. Jeg har selv fundet *Mesobuthus gibbosus* på den græske ø Mithilini (Lésvos) selvom både turistguiderne og lokalbefolkningen påstod at der ikke fandtes skorpioner dér (jeg fandt nogle næsten helt nede på badestranden). Denne art finder man gerne hvor der er lidt vegetation og landskabet er „ørkenagtigt“. De har som regel huler under små sten. Den bedste måde at finde dem på er derfor at vende sten. Men husk at være forsigtig!

Denne skorpionartikel fortsætter på et senere tidspunkt, og da vil jeg komme ind på fangst af byttedyr og parring.

